

slabo predvsem radi nesmotrnosti dejanja. Dogodki se vlečejo in nizajo v vedno novih variacijah, prav kot v kolportajnem romanu, kjer posamezni snopiči love bravca in mu ne puste do sape. Težko je ugeniti, čemu nam je stari slovenski pogan Izbor? Ali zato, da pomaga Tonišu pri tistih junaških dejanjih, ki s smerjo celote niso v nobeni zvezi? Pogrešamo močno izoblikovanih značajev, ki bi povedali, kaj hočejo. Izrazitejše črte kažeta samo Štefan in Florijan — sicer pa so osebe kljub tolikim dogodkom zavite v meglo, bolj odvisne od svojih osebnih nagnjenj kot uklenjene v nazor o življenju in prešinjene z voljo do cilja. Nepravilno je pisatelj označil svoje delo z romanom — kajti niti v zgodovinskem niti v idejnem oziru ne moremo dela opravičiti z romanom, kvečjemu v slabem, ljudskem pojmovanju. Za zgodovinsko opravičilo nam je pisatelj podal premalo za tisti čas (o zgodovinski zanesljivosti ne morem soditi — dvomim pa o možnarjih v začetku 14. stoletja), a za idejno sklenjenost imamo preveč nesmotrne romantike in premalo pogleda v človeka in svet. Pisatelj oblikovni nazor je prej pretehtan na učinek, na zanimivost, kakor pa uravnan v izražanje čistih človeških teženj.

Kar se tiče kompozicije, se iz prologa in epiloga razvidi, da je bilo delo prvotno zamišljeno v dveh knjigah in da so »Škorpijoni zemlje« izrasli iz srede obeh del. Odtod si tudi lahko razlagamo razvlečenost dejanja. Pisatelj izraz se sicer od knjige do knjige čisti, vendar ne doseže nikjer popolne izravnosti. Vsekakor pa so nekatera mesta taka, da spadajo med prve uspehe naše proze, n. pr. boj z volkovi, prihod kobilic, smrt matere Neže. V celoti pa se zdi, da je Bevk že zapustil tisto izbrano, absolutno umetniško težnjo in se usmeril v hitrega ljudskega pisatelja; toda tu ga nekaj bistveno loči od priznanih ljudskih pisateljev kakor so Finžgar, Detela, Jurčič, Kersnik — to je njegova nestalnost miselnega in oblikovnega nazora. Zdaj ga ujame senzacija, zdaj ga zgrabi problem, v vse se hlastno zakoplje, zaupajoč svoji tvorni sili; premalo pretehta bistvo stvari, da bi zajel njeno večnostno jedro in počakal, da stvar sama izzori. Enako je z njegovim izrazom, ki se pretežno nagiba k ekspresionistični dinamiki in leporečju. Tako je v posameznih mestih — v kolikor so mogla izzoreti — blesteč oblikovavec, v celoti pa ni ravnotežja. V kolikor se da čutiti, Bevk že sam poskuša priti preko svoje prve literarne šole v stvarnost današnjega umetniškega izraza, in prav bi bilo, da jo najde. F. K.

Tavčarjevih Zbranih spisov. III. zvezek. Uredil dr. Ivan Prijatelj. V Ljubljani, 1929. Izdala in založila »Tiskovna zadruga«. Str. XV + 464.

V tem zvezku so obsežni Tavčarjevi pripovedni spisi od leta 1881. do 1886. Na zunaj jih oklepa dvojje važnih literarno-historičnih dogodkov, ki sta več ali manj vplivala na pisateljevo tvornost, to je ustanovitev Ljubljanskega Zvona in Slovana; pri prvem je bil Tavčar soustanovitelj in soizdajatelj, pri drugem soizdajatelj. V tem času so nastale romantično-historične novele *Otok in Struga*, *Tiberius Pannonicus*, *Kuzovci*, *Vita vitae meae*, *Janez Solnce* in romantično-realistični sodobni meščanski roman *Mrtva srca* (LZ, 1884). Poslednje delo je urednik izločil očitno zato, ker se mu je zdelo važnejše načelo organične kakor pa docela hi-

storične ureditve. Dr. Prijatelj nam je v svojem uvodu očrtal in razložil pričujoče zgodovinske novele s treh vidikov: s stališča domačega pripovedništva, kakor sta ga bila usmerila Levstik in Jurčič, dalje z ozirom na zapadnoevropsko, predvsem nemško sodobno pripovedništvo in končno s poudarkom Tavčarjeve umetniške individualnosti. V prvi smeri dr. Prijatelj ugotavlja narodno-utilitaristični vidik tedanjega slovenskega slovstva, ko je bila beletrija skoraj edino torišče za propagando sodobnih idej in skoraj edina narodna uteha, in pravi: »Narod, državnopolitično podjarmljen, naj pokaže v spisih svojih pisateljev svojo samobitnost, svoje markantne značaje in postavbe, varujoče svojo neodvisnost, svoj poseben način življenja, vse to v ta namen, da se vsaj v duševnem kraljestvu literature vzpostavi kot krepak, svoboden in samorasel lik, imajoč pravico do skromnega mesteca na solncu in v družbi in kulturni tekmi drugih narodov.« (Str. I.) Ta poudarek dr. Prijatelja je važen in ima svoj pomen tudi preko Tavčarja, ker nam formulira nalogo literature, kakor so jo bili pri nas primorani sprejeti in so jo odlično vršili vsi naši največji in najkrepkejši tvorci od Prešerna do danes, kar znači neuporabnost l'art pour l'artizma za narod, ki je v borbi. V naslednji točki nam je dr. Prijatelj v širokih obrisih razvil genealogijo sodobnega nemškega romana in novele; tu vidimo tedanji okus in tendenco, ki sta več ali manj posredno vplivala tudi na Tavčarjevo snovanje. V označbi Tavčarjeve umetniške individualnosti nam urednik končno poudarja široki romantičen razmah glavnih oseb in drastično humoristično karikiranje stranskih oseb, T. zmisel za slikovitost v starodavnosti, ob kateri pa nikoli ne zataji svoje demokratične narave. Mi bi dodali: v T. je dvojje estetskih in idejnih nasprotstev, že v moških letih sled tistega Tavčarja, kakršen se je v poznih letih pokazal cel in uravnan: konservativni demokrat.

Blesteči Prijatelj uvod, ki se odlikuje s svežimi in gladkimi formulacijami, vpliva poživljaljoče na današnjega bravca, naj si bo katerekoli kategorije, in mu je najboljši vodnik pri branju. Urednikove opombe prinašajo povečini precej široka raziskavanja o tvarini in snovi posameznih del; dragocena so za studij Tavčarjevega beletrističnega snovanja; večinoma je dr. Prijatelj že sam kritično pregledal uporabo avtorjevih virov (zlasti ob noveli »Janez Solnce«) in nam podaja snovno in vsebinsko razlago posameznih mest v tekstu. F. K.

Alojz Gradnik: Kitajska lirika. Založba »Jug«. Ljubljana, 1928.

Znanje o vzhodnoazijskih kulturah, zlasti o kitajski in japonski, je v Evropi zelo novega datuma in v glavnem ne sega preko srede 19. stoletja. Brockhaus (Allg. dtsh. Real-Enzykl., IV., 1852, 118 sl.), ki navaja zelo izčrpno starejšo literaturo in prevode, nas dobro pouči o oni slučajnosti in nesistematiki, ki je bila dotlej Evropo seznanjala n. pr. s kitajskim slovstvom in umetnostjo; a razmere tudi poslej niso bile dosti boljše, kljub temu, da je v drugi polovici 19. stoletja Evropa sprejela ogromno množino vzhodnoazijskih umetnostnih in kulturnih spomenikov, in tako je sistematični studij teh stvari započel v bistvu šele v naših dneh. Vendar poznavalcu in ljubitelju, kakor tudi temu in onemu raziskovalcu samemu svojstveno